

Michele d'Aste, a budavári ostrom hőse és krónikása

Ahhoz, hogy pontosabban megismerjük, hogyan iszajlott Budavár 323 évvel ezelőtti visszavívása, sokat segít az a napló, melyben az olasz csapatok élén harcoló Michele d'Aste báró írja le érzékletesen a törökök elleniharc részleteit. A kézirat utolsó hejegyzése 1686. szeptember 2-1 keltezésű: ezen a napon az elsők között sikerült betörnie a budai várba – de súlyos sebesüléseit is ekkor szerezte, melyekbe néhány nap múlva belehalt.

A Magyar Emlékekért a Világban Egyesület (MEVE) ismét egy izgalmas témában hívott meg előadókat: szeptember 2-án, Budavár visszafoglalásának 323. évfordulóján az ostrom olasz hőseit és krónikáit, Michele d'Aste bárót ismerhették meg az érdeklődők. A Magyar Kultúra Alapítvány disztermében, nagyszámú közönség előtt elsőként a Rómából érkezett Ernesto Piacentini minorita atya beszélt a báró naplójával kapcsolatos kutatásairól.

Mint megtudhattuk, az atya a naplóra a nyolcvanas évek közepén talált rá - felfedezését először a Buda felszabatításának 300. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi kongresszuson jelentette be. Az emlékirat azért említi ki a többi ismert korabeli visszaemlékezések sorából, mert ennek szerzője nem csak távolról figyelte az eseményeket, hanem katonaként maga is aktívan részt vett a harcokban. S nem csak az események hű dokumentálására törekedett, hanem igyekezett véleményt is formálni a különböző katonai ügyekben; számos helyzetben kitért azokra a problémákra, nehézségekre, melyekkel a csapatok vezetőinek szembre kellett nézniük.

De ki is az a Michele d'Aste? Ernesto Piacentini kutatásai szerint a báró 1657-ban született Nápolyban, mégis római polgárnak tekinthető, hiszen családja római volt és Rómában is élt. Tizenegy éves korától a VIII. Kelemen pápa által alapított kollégiumban tanult, ahol az idegen nyelvekben és a bölcsészetekben nagy jártasságot szerzett – ezért is tudott olyan kifinomult stílusban fogalmazni. Katonaként 1683ban kezdte el írni naplóját, melyben foglalkozott a törökök katonai megmozdulásaival, az erődíményekkel, a háborús stratégiákkal, a támadásokkal és a diplomácia tevékenységével. A bécsi és budai harcokról készített leírásai összesen mintegy hétszáz oldalt tesznek ki. A budai beszámolók 1686. májusától indulnak. Ezekből kiderül: a keresztény június 28-án értek Buda falaihoz, és azonnal megkezdték az ostromra való felkészülést. A harcok körülbelül két hónapig tartottak, és szinte centiméterenként szabadították fel a területeket. Bár a törökök megerősítésére érkezett segítség, a keresztények is kaptak utánpótlást, így szeptember 2-án elindíthatták a végső támadást, melynek során Michele d'Aste elsőként törhetett be a budai várba katonáival. A végső támadás, tehát a napló lezárása utáni történéseket Kankó Ildikó antropológus a téma magyar kutatója foglalta össze a MEVE rendezvényén. A szakember elmondta: d'Astét szeptember 2-án két lövéssel és lándzsadöfésekkel a Nyulak szigetére, azaz a margitszigeti hadikórházba vitték, ahol még küzdöttek az életéért, szeptember 9-én azonban belehalt sérüléseibe. Tetemét először a budai Ferencstemplomba vitték, majd innen a Budavári Nagyboldogasszony-templomba került. A Mátyás-templom régi kriptájából a XIX. Század végi, Schulek Frigyes-féle átalakítások során a halottakat elvitték, s az épület déli oldalánál kialakított újabb kriptába helyezték át, ahol 48 kis fülkét alakítottak ki – neveket azonban ezekre már nem írtak fel, csak sorszámokat. A neveket tartalmazó sorszámozott lista valószínűleg az átépítés idején még megvolt, ám ez az idők során eltűnt, így ma nem tudni, kiknek a csontjait rejtik az egyes kőfülkék. Bár 1986-ban kibontották

a kriptát, hátha mégis találnak valamilyen utalást az itt elhelyezettek nevére, a kutatók nem jártak sikerrel. Abban még biznak a szakemberek, hogy a Schulek-hagyatékából egyszer mégis előkerül a kripta névlistája. Miért fontos ma egy olasz katona emlékének ápolása, aki több mint három évszázaddal ezelőtt harcolt hőiesen Budaváránál? Hankó Ildikó úgy vélte: Buda visszafoglalása az Európai Unió legnagyobb ünnepe lehetne, hiszen 1686-ban az európai népek összefogásával, egy hatvanezer fős sereggel – melyben hétezer olasz és 15 ezer magyar harcolt – sikerült diadalmat aratni. Ha akkor a szövetséges csapatok nem állítják meg a török seregeket, lehet, hogy mára elveszette volna Európa a keresztény gyökereit.

Hungaria eliberata

A magyarok dicső múltjáról kevés szó esik, leginkább veszített csatáinkról, kényszerű szövetségeinkről és azok következményeiről beszélnek. Pedig az a néhány haditett, amelyre méltán büszke a magyarság, Európát mentette meg a végső pusztulástól.

Hankó Ildikó - Mintha megfeledkezett volna a művelt Európa arról, hogy 1686. szeptember 2-án a magyarok 150 éves küzdelme által Budán újjászülettek a ma jómódú, magukat kiváltságosnak tartó, fejlett nyugati demokráciák. Pedig második születésnapjukat ünnepelhetnék, hiszen ha a török ármádiát nem állítják meg Bécsnél és Budánál, ma talán lófarkas zászlók lengedeznének a házakon, és harangszó helyett müezzin imájára gyülekeznének a mecsetekben. A keresztény Európának rossz esetben csak emlékei maradtak volna meg, melyeket múzeumokban mutogatnának. A muszlim vallás elterjedt volna az egész keleti „félszigeten”, és sajátos kultúrája elsöpörte volna a kereszténység hatására született művészi alkotásokat is. Sokat veszített volna ezzel a világ? Szinte mindent, ami ma Európát, az európai kultúrát jelenti. Furcsa módon hazánkban is elhalványult az ünnep fénye, talán a közeli állami ünnep, Szent István napja az oka, hogy alig emlékeznek meg a nagyszerű győzelemről. Idén 323 éve annak, hogy a budai Vár bástyáin a török hadijelvényeket felváltották az ostromló keresztény seregek lobogói. Az esemény az európai politikai viszonyokat átrendező fordulatot hozott, a kelet-közép-európai régió történetében pedig korszakos jelentőségű dátummá vált szeptember 2-a. Ettől kezdve az Oszmán Birodalom defenzívába szorult, és Európa fellélegezhetett.

Sajnálatos módon számos téves történet kering mind a mai napig az ostrom lefolyásáról, a csapatok vezéreiről, a végkifejlet utáni eseményekről. Buda felszabadítása és a török kiűzése máig nincs helyén történettanításunkban. Pedig nagy szükség lenne rá, nemcsak az igazság érdekében, hanem a szerencsétlen kimenetelű mohácsi csata ellentételezéseként.

A budai Várban sétáló turisták több olyan emlékre bukkannak, amelyek a nevezetes naphoz kötődnek. A Magdolnatorony oldalán márványtábla hirdeti azon nemzetek katonáinak tiszteletét, akik Lotharingiai Károly és Miksa Emánuel vezérletével visszavívták Budát; 1986-ban avatták a táblát. A Nagyboldogasszony (Mátyás)-templom déli oldalán lévő emléktáblát 1936-ban avatták, amely Michele d’Aste báró, olasz alezredes hősi halálára emlékeztet. Talán kevesen ismerik a Hadtörténeti Múzeum mögötti sétányon a vitézül küzdő török pasa sírját. XI.

Ince pápa (Odescalchi Benedek) szobrát, aki politikai és gazdasági zsenialitásával lehetővé tette a Szent Liga létrejöttét, a Hilton Szállóval szemben találjuk. Az utcák neve, a felszín alatti, többszintes alagutak, kutak mind őrzik a Vár visszavívásának és a hosszas budai török világ emlékét.

Kik alkották a Szent Ligát? Bécs 1683-as sikeres felmentése után XI. Ince pápa zsenijének köszönhetően I. Lipót német-római császár és magyar király, a bajor, a szász, a brandenburgi választófejedelmek, Velence és Lengyelország részvételével jött létre a törökellenes Liga (Oroszország 1686-ban csatlakozott). Keveseknek jut eszébe, hogy a vágyott felszabadítás a török uralom alól óriási terhet rótt a magyar lakosságra. Nem elég, hogy a magyarság lélekszámához viszonyítva aránytalanul sok katonát állított ki, a valamennyi hadviselő által igénybe vett porció, kvártély, szekerezés, sáncmunka és minden egyéb az országot sújtotta.

Az egyesített csapatokban harcoló nemzetek közül kiemelkednek az olaszok: hétezen vettek részt a csatában, legtöbbjük kiváló hadmérnök, hadvezér, művelt, írástudó ember volt. Néhány nevet érdemes megjegyezni: Marsigli hadmérnök, Caprara tábornagy, Caraffa altábornagy, Rabatta tábornok, Spinola ezredes, Ruggiero atya, a császári csapatok táborigazgatójának vezetője és a már említett Michele d'Aste alezredes.

Luigi Ferdinando Marsigli római nemesi származású család harmadik gyermekeként Nápolyban született. A legelőkelőbb katonai iskolákat végezte el és tizenkilenc évesen már Montecuccoli tábornok seregében találjuk. 1683-ban az ostromlott Bécsben volt, a győzelem után Sobieski Jánossal tárgyalt Lengyelországban, kétszer járt küldöttként Thökölynél, majd Caprara tábornokkal és Lotharingiai Károlyval részt vett 1684-ben Buda sikertelen visszavívásában.

A döntő, sikeres támadásban, 1686 szeptember 2-án az esztergomi rondellát védte. Valószínűleg báró d'Aste alezredes jutott föl elsőként az ostromlott várba, szoroson mögötte Fiáth János a hajdúival. A bárót két lövés és több lándzsadöfés érte, egy héttel később hősi halált halt Ruggiero atya hadikórházában a Nyúl-szigeten. Ideiglenesen a pesti ferencesek templomába temették, majd szeptember 14-én Marsigli gróf, a család barátja átvitte a tetemet a budavári Nagyboldogasszony (Mátyás)-templomba, és ott helyezték végső nyugalomra. Végrendelésében meghagyta, hogy kézzel írt naplóját égessék el, de jó barátja, Solari gróf szerencsére nem tett eleget kívánságának.

A naplót d'Aste 1683–1686-ig vezette, benne Bécs és Buda ostromáról szól napról napra. Minden eseményben személyesen vett részt és pontosan leírt mindent, egészen a budai Vár bevételéig. A visszavívásról májustól a döntő csata napjáig adott tudósítást. Az utolsó bejegyzés szeptember 1-jén olvasható, szeptember 2-án már idegen kézírással írta be valaki: „A parancsot végrehajtottuk.”

A '80-as években P. Ernesto Piacentini professzor a minoriták viterbói könyvtárát rendezgetve rátalált a naplóra és 1986-ban elhozta Budapestre. Lefordította, majd olasz és magyar nyelven kiadták az értékes dokumentumot. Időközben megindult d'Aste báró hamvainak földkutatása, de 1686 után a Mátyás-templom az osztrák jezsuiták birtokába került, 1773-ig, s ez idő alatt kizárólag osztrák családok és katonák temetkeztek a templomba. Az 1742-es hivatalos vizsgálatkor az alezredes vörösmárvány sírfelirata már nem volt megtalálható.

A templom XIX. század végi, Schulek Frigyes által kivitelezett átépítése során a déli fal mellé épített kriptába helyezték át azokat a tetemeteket, amelyeket a restaurálás során el kellett távolítani a helyükről. Valószínűleg ide kerültek d'Aste földi maradványai is. A kriptát felnyitották, de a hatalmas fedlap eltávolítása után egy hatméteres mélység tárult fel, a bejárat el volt falazva.

A fal kibontása után csigalépcsőre letek, ez vezetett a kriptába, ahol a falba 48 fülke van vágva; ezek rejtették a koporsókat, illetve a templomból exhumált halottakat. Az egyes sírokat csak számokkal jelölték, amelyek dekódolása máig sem sikerült.

A keresett maradványok hollétét illetően még két lehetőség merül fel: a templom déli főhajójának keleti részébe kerülhetett másodlagos eltemetésre, vagy a Hilton Szállóba beépített dominikánus kolostor szentélye alatti osszáriumba. A Schulek-hagyatékából még előkerülhet a kriptá sírjainak nevesítése, de annak Kassán lehetne utánajárni. A Schulek-féle kriptát érdemes lenne restaurálni és megnyitni a közönség előtt; maradandó élményt nyújtana.

Budavár visszavétele óta a keresztény Európa harangjai emlékeztetnek az utolsó keresztes háborúra, amely átmentette az európai kultúrát a harmadik évezrednek. Ez pedig elsősorban a magyarok érdeme.

2009. augusztus 30.

Európa katonái Buda felszabadításánál (I.) – *Michele d’Aste báró emlékezete* címmel tart előadást a MEVE szervezésében szeptember 2-án, szerdán, 18 órától a Magyar Kultúra Alapítvány Szekházának Corvin-termében (Budapest I. kerület, Szentháromság tér 6.) *Ernesto Piacentini* római minorita, aki megtalálta az 1686-os ostrom itáliai hősének Vatikánban őrzött emlékiratait. Az est folyamán levetítik *Messik Miklós* és *Kiss Ottó* rövidfilmjét a budai várnegyed és környéke itáliai emlékeiről. Ez alkalommal nyílik meg az egyesület *Olasz emlékek Magyarországon* című kiállítása is.